

SVĚDECKÁ A PROROCKÁ SLUŽBA CÍRKVE

Tak se jmenuje sborový den v Miroslavi. Původně měl kázat Jiří Veber a přednášet Jakub Trojan na téma "Výzva křesťanskému bohoslovcovi". Odpoledne měli na Vladimíra Kaluse vzpomínat Janové Čapek a Šimša a Alfréd Kocáb. Jakubovi do toho přijeli děkani amerických teologických fakult a tak jsem přednášku vyřadil já. Poznámky k ní Vám předkládám.

VÝZVA KŘESŤANSKÉMU BOHOSLOVCI

Na konci druhé světové války, při prvním zasedání Prozatímního Národního shromáždění povstal rektor Karlovy university Jan Bělehrádek a šekoval poslance i celou národní společnost prohlášením viny své generace, že mládeži a dalším generacím předává tato generace rozbitý svět, devastovanou morálku, rozvrácené hospodářství, zneužitě školství a vědu. Jeho slove byla výzva nejen do vlastních řad, ale byla to výzva mladým lidem! Co udělá nastupující generace s tímto světem, s touto zemí ona?

Představte si, že by takové slove pronesl rektor Karlovy university, věřící křesťan? Že by se k němu přidali děkani theologických a filosofických fakult? A přitom ovšem - samozřejmě - nemohlo být proti rektoru Bělehrádkovi ani slovem namítáno, pokud šlo o jeho politickou a národní spolehlivost, jak se tehdy říkalo.

Rád bych Vám dnes jako úvod vyprávěl o představiteli své generace, jak on odpověděl na výzvu, která po válce byla předložena mladé generaci.

VLADIMÍR KALUS

se narodil 15. ledna 1930 v Praze. Válku a její vyústění prožíval ve věku velice zranitelném a přecitlivělém. Měl však jednu výsadu a tou byl málo známý, ale živý diasporní sbory či sbory dva s nespočtým množstvím kazatelských stanic a míst, hloučky věrných poměrně daleko od sebe.

Na dějinnou výzvu rozbitého světa a porušené společnosti odpověděl Vladimír podobně jako jeho o dva roky starší sestra Irena rozhodnutím pro službu své církvi. Opa měli na mysli bolesti a bídu světa, ale nabyli přesvědčení, že je třeba budovat církev, vytvářet ostrůvky lidí, kteří mají k sobě důvěru, učí se upřímnosti a to proto, že k nim přichází radostné poselství o naději světa v Ježíši Kristu.

Ani jeden ani druhý si ani tehdy ani později nedělali žádné iluze o naší církvi. Ve stínu velkoměstské Prahy působily sbory pražského okolí zvláště chatrně. Zasvěcené svědectví by o tom mohl podat bratr Josef Batelka.

Irena vstoupila na tehdejší Husovu bohosloveckou fakultu v roce 1947 a Vladimír v roce 1948. Byl to rok konce krátkého pokusu o obnovení demokracie a sociální spravedlnosti. Sloužit pravdou a láskou ve společnosti se stalo těžším - ale zároveň církev nabízela praktickou možnost opravdu něco pro lidi udělat.

Pro mne bylo rozhodnutí studovat theologii problém, s náhož mi pomohl profesor Souček a později, když jsem vážně přemýšlel o odchodu ze studií Ladislav Hejdaček. Naproti tomu měl Vladimír, tehdy jsme říkali Vláda problémy existenční. Pracovat při studiu jsme museli oba, on daleko intenzivněji. Pro službu v církvi však byl již rozhodnut - já jsem se rozhodl až po třech letech - nebyl jsem tedy církevním bohoslovcem.

SLUŽBA V CÍRKVI

Vladimír Kalus působil již od 1. ročníku jako člověk zralý, který má jasno v tom, že je třeba vystudovat fakultu, aby mohl kvalifikovaně pracovat v církvi. Když sahával své přednášky o kazatelství dočasny docent Jan Amos Pellar, septal se nás, kdo a kolikrát již kázal.

Já jsem ještě nekázal, někteří kázali jednou, dvakrát, Ríša Firbas již několikrát a mival čtené služby Boží. Přišlo na Vladimíra. Šestapadesátkrát. Novopečený docent se rozzářil a podrobně se Vládi vyptal, kde káže, jak káže, jak se připravuje, kolik má posluchačů.

Uvědomil jsem si již tenkrát (a také to uložil do přednášky pro slovenské bohoslovce), že mezi námi studujícími diskutéry je vyhraněná skupina lidí, kteří již stojí ve službách církve. Studium není pro ně vnitřní otázkou, zda ano či ne ale je to xprostředkem pro získání kvalifikace pracovat samostatně a dobře na sboru, kam budou poslání.

Je pravda, že jsem s několika svými přáteli na tyto praktiky, sdružené v misijním koružku a kolem Jeronýma dívali svráhu, ale brzy jsem pochopil, že oni mají již své rozhodnutí za sebou, kdežto já teprve před sebou.

Tedy to první, co jsem chtěl dnes říci, je to, že odpověď na výzvu doby rozbitého světa, a pokazené společnosti a snížené národní odpovědnosti Vladimír odpovídal již před svou maturitou. Byla to odpověď na výzvu či otázku publicistou: "Koho pošlu? Kdo nám půjde?" - a to: "Aj já, pošli mne!"

PROTI LACINÉMU NÁBOŽENSTVÍ

Ještě na fakultě jsme se začali seznamovat s osobností a dílem Dietricha Bonhoeffera. Byl to bohoslovec německý, který v zápase s nacismem a pak ve vězení odpovídal nebo lépe hledal odpověď na výzvu danou křesťanskému bohoslovi hroznou válkou, zavedením německého národa na scestí a odcírkevněním Evropy. Bonhoeffer přijal i nabídl odpověď v evangeliu, v soustředění na Ježíše Krista se zvláštním odmítnutím "laciné milosti". Byla to představa, že evangelium usnadní život, že přijetí, určitého učení se člověk vyhne odpovědnosti a bude se moci těšit z toho, že je spasen bez zásluh a bez námahy.

Při přemýšlení o směru Vladimíra Kaluse a o tom, že jeho přijetí evangelia nebyl žádný laciný náboženský únik od odpovědnosti jsem připadl na českého myslitele, jehož připomenutí některé z Vás překvapí. Hned přiznám, že jsem na něho připadl při vzpomínkách na až m u věřitelný Vladimírov humor a schopnost satiry a parodie.

Karel Havlíček Borovský staví v Kutnohorských epistolách proti době pravidelnou, krušnou, systematickou práci duchovního vzdělávání poctivých kněží proti produčování liguriánských misionářů. Copak mohou pochybné slavnosti během jedenácti dnů nahradit celoživotní službu kazatelů, pastýřů a učitelů?

"Zastýďte se a zradíte se již jednou, vy apoštolové pohodlného náboženství, kteří učíte, že se již každému za několik dní chození do kostela a provozování ceremonií otevře nebe, že ho Bůh bude objímat a líbat atd. Ježíš praví: Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne! A cesta k Bohu není zajiště tak pohodlná, jak vy učíte, nýbrž krušná, jest to cesta svědomitého konání vlastních povinností, ne pak cesta běhání za misionářem..." XXIII. epistola.

Plně jsem ocenil tento - snad základní rys theologie i praktického následování Krista u Vladimíra Kaluse v době, kdy jsem odbýval velkou a významnou část své vojenské služby v Plzni a neměl jsem daleko do Chrástu. Zde začal Vladimír působit snad ještě dříve

než jsme byli slavnostně vyřazeni z fakulty, neklaň-li zápis. Jeho trpělivé pracné začínání, i to jak se učil vycházet s lidmi bez evangelické tradice, jak si dal poradit zkušeným starším přítelem Miroslavem Rodrem, jak překonával všechny bolesti a ztráty, to mne naučilo chápat život křesťanského bohoslovce ne jako výkon, ne jako cestu úspěchu a viditelných výsledků, ale jako cestu, která není pohodlná, nýbrž krušná, neboť je to cesta svědomitého konání vlastních povinností.

HUMOR

Přitom ale krušnost a svědomitost životní cesty Vladimíra Kaluse byla přikryta zvláštním charismatem. Dostalo se mu ho prostřednictvím rodičů svrchovanou měrou. Byl to jeho humor. Námahu a pracnost služby skryl dokonale do civilní podoby samozřejmosti, opepřené nějakou ohromně vtipnou prupovídkou.

Mezi Vladimírovy přátele patřil Ladislav Hejdiánek, který po každém setkání s ním vzpomínal na jeho repliky, situační žertíky a uvažoval o tom, co to vlastně skutečný humor je. Ve vazbě pak začal psát Ladislav Hejdiánek pro své čtyři dcery jakýsi úvod do křesťanství a označil v prvním sešitě, který se mu podařilo dostat domů, právě humor jako první krok víry.

Nemyslím, že tomu tak bylo v životě Vladimírově - bylo mu to spíše přidáno jako ochranný krungýř přecitlivělému nitru. Samozřejmě, že se do jeho humoru přelila i radostnost evangelia, odstup od sebe sama, schopnost vidět sebe jako toho, kdo se denně má co modlit o odpuštění svých vin aby našel sílu odpouštět druhým.

UČITELÉ

Naším společným učitelem byl profesor J.B.Souček. Rozuměl Novému zákonu a věrně a pokorně jej vykládal. Přesto že měl Souček sklony systematické, nepokoušel se nikdy dát všechny myšlenky a svědectví Nového zákona do jednoho systému.

Odtud i Vladimír - tento Součkův přístup odpovídal nejvíce jeho základnímu přístupu k Bibli - více než svévolné spekulace a konstrukce exegetů (až později přišel na chuť jednomu z nejlepších Dankových žáků - Jiřímu Rumlovi) i než dogmatický a filosofující přístup (až zde byla vzájemná úcta a láska ve vztahu mezi ním a Janem Milíčem Lochmanem).

Když jsme pod vedením Jiřího Grubra spolupracovali na příručce pro biblické výklady mládeže, uvědomil jsem si, jaký biblický purista Vladimír je. Jiří Gruber se pustil do básnického a dramatického a zároveň aktuálního výkladu situace na faraonově dvoře. Vladimír říkal, kdykoliv Jiří fabuloval, dotvářel situacím aktualizoval: Mážeš to tak vyložit v kázání, mládeži, dětem. Ale máme-li psát společně příručku, nemůže tam být nic, co není přímo v Bibli.

Bible měla pro něho autoritu i v tom smyslu, že nechal zaznít biblické slovo, podřizoval se mu, i když to bylo v napětí, co si myslel dříve nebo jak to vykládal jiný farář jemu třeba milý. Říkával jsem tomu kalusovský purismus. To je od slova purus čistý.

SHODA MYŠLENÍ A JEDNÁNÍ

Jinou společnou učitelkou byla prof. Božena Komárková se svým důrazem na shodu slov a skutků. Před několika dny vyšla malá knížka o Alfredu Fuchsovi, katolickém spisovateli, který zemřel v roce 1941 v Dachau. I v životě Fuchsové, i v katolictví je vážný a zásadní i praktický problém, že u mnoha lidí není znát jejich zbožnost v každodenním životě.

Myslím, že jen někteří mezi námi křesťany j dostali ten dar, shody toho, o čem mluví, čemu věří a tím, jací jsou, jak jednají. Nechci tvrdit, že by Vladimír Kalus neměl chyby, myslím, že odpoled-

ne na ně ještě dojde. Ale to podstatné a to čím byl tak atraktivní pro mladé lidi byla věrohodnost. To také objevili jeho noví přátelé v zkušebním zaměstnání, kam se dostal. Například držel slovo. Co to je držet slovo? Nejen to říci ale také to udělat. Ano: to neříkat. To se učil jako akout, tomu učil druhé a to také byl základ jeho práce v diaspoře soběhrdského sboru - to co se ohlásilo a domluvílo, to se také uskutečnilo. Osvědčilo se mu to v chrásteckém sboru a nepochybují že i v miroslavském a židenickém sboru.

NESMLUVAVOST

Pojetí křesťanské zbožnosti jako poslušnosti a svědomitosti vede k etické ryzosti i ve veřejných otázkách. Mesi přáteli, kteří mi byli darováni v posledních šestnácti letech jsem dostal i člověka, kterého spisovatel Ludvík Vaculík označil jako "měřidlo nevinnosti" a to v nekrologu.

Byl to Milan Šimečka, narodil se také v roce 1930 jako Vladimír, také se stal řidičem (bagru) po té, co mu zakázali učit v Bratislavě. Podobali se i vzhledem a přímocným jednáním.

S Vladimírem měl i tu zvláštní shodu, že nepodepsal Chartu a přece byl pro ni a podobně jako on udělal pro demokracii a lidská práva v naší zemi daleko více než desítky signatářů.

S etickou ryzostí však šla ruka v ruce i nesmluvavost. Vladimír věděl o nebezpečí války, zažil na jejím konci nálet, byli mrtví těsně vedle něho na nádraží. Ale nikdy se nepropjál k ohavné neupřímné mírové činnosti k potěše úředních míst. Právě proto, že otázku míru bral vážně.

Podobně tak si vedl při výslechu. Když byl zatčen předseda Svazu duchovenstva tak byl vyslýchán jako svědek. Říkal mi pak: "Byl jsem vděčen Jakubovi za jeho poučení právnícké. Jakmile se to netýkalo Vlastika tak jsem prostě neodpovídal." Při procesu s naším předsedou jsem si ověřil jeho vyprávění. Čtli se čtyři svědectví - tři z nich byla literárně pěkná, otevřená atd. ale dala se zneužít a naši mladí přátelé, kteří byli přítomni - to se ještě do soudní síně pouštělo - byli pebuřeni zbabělostí mé generace. Jediné svědectví obstálo. Bylo strohé, stručné, pravdivé a přece nemohl nikde zneužít jediného slovíčka. Také bylo jediné, které v očích mladé generace obstálo.

A když už jsem u této věci. Už dříve jsem si všiml, že i dobří lidé, jakmile někoho z jejich známých nebo přátel zavřou, že hned naděou na něm chybu nebo že si to "způsobil sám". Vladimír měl kritické výhrady k řadě kolegů. Jakmile však kohokoliv z nich zavřeli, neslyšel nikdo od něho žádnou výhradu. Za předsedu se plně postavil.

HUDBA A ZPĚV

Pro mnoho lidí byl Vladimír prostý "dělník na vinici Páně", praktik bez smyslu pro spekulace, vidiny a poezii. Podobně jako u Milana Šimečky by byl vážný omyl, kdyby někdo chtěl soudit podle vnějšího obrazu. Doufám, že i otem odpoledne uslyšíme.

Vladimír velice mnoho četl a jako řidič tím proslul v Plynoprojektu. Za začátku se mu smáli, že si na vrátnici čte. Kničku! Kdyby luštil křížovku nebo slabikoval Ahoj na neděli, proč ne. Ale kničku?

Velice často mě přistihl, že jsem to či ono ještě nečetl - zvláště pak ze samizdatu, ze Svědectví. Čtěl slyšet úsudek a když se mu něco nelíbilo, tak to říkal mně, jako bych byl pro oprabu kompetentní. (Tu a tam jsem mohl jeho úsudky tlumočit na příslušných místech).

Po celý život si zachoval bezprostřední smysl pro vnímání přírody ak krásy Božího stvoření, jistě kultivovaný skutováním, pobyty

na lesních brigádách a sjížděním řek v kánoích. Měl velké porozumění pro zpěv a hudbu. Zpěv na něho působil neobyčejně silně. Byl viditelně dojat když jsme oba poprvé slyšeli - v jakési premiéře - zpívat Světu Karáska o bitém pastýři, schovaných písmácích a koheutu, který už chraptí z toho, že musí pořád ohlašovat naše zapření Krista.

Samozřejmě, že hned jak citové dojetí doznělo, měl už pohotově poznámku a aktuální dovedení Karáskevy velikonoční písně až k našemu dnešku.

ZÁVĚR: VÝZVA PRO NÁS

Milí přátelé! To, co jsem se pokusil vybrat jako motivy ze svědectví služby našeho bratra a Vašeho faráře Vladimíra Kaluse přijímám jako výzvu pro sebe. Co se mne Vladimír na-kritisoval a třeba jen slovem, pohledem! Kolikrát jsme se neshodli - nerad jsem slyšával jeho příkré soudy o lidech. Většinou, jak se říká drtivou - měl pravdu. Kolikrát jsem si myslel, že by snad bylo možné jaksí po dobrém. Vladimír mě varoval, většinou měl pravdu.

Ale myslím teď na výzvu pro nás všechny. Také my stojíme jako kdysi akademik Bělohádek nad troskami své země ve společenském smyslu. Nacistická okupace byla tvrdší, ale kratší. Mravní situace byla jednoznačnější. Spolupráce s nepřítelem nebo pro cizí zájmy se dala snáze označit. Mravní úpadek je po té dlouhé době hlubší. Nejhorší bylo to opakování - totalita byla v posledním dvacetiletí sevřenější a také úspěšnější. Snad také proto, že užívala rafinovanějších metod.

Proto také církve, které vždy nesou tytéž hříchy jako společnost v nichž žijí, upadly daleko hlouběji než za válečné okupace. V Kostnických jáskrách jste možná čtly zajímavou myšlenku katolického myslitele, který viděl katolickou církev v našich zemích již "v agonii" - a vysvobození přišlo podle něho na poslední chvíli. Byl to pohled zvnějšku a překvapil mě.

V naší poslední Křestanské revui přešel velmi příkré slovo profesor Josef Smolík o tom, zda v našich sborech žijí jejich členové plné lidství. "A tu je největší kámen úrazu. Sborny jsou takovými místy jen ve velice omezené míře. Dokladem je např. skutečnost, že ačkoli v minulých letech byla řada kazatelů, kteří usilovali o lidství v pravdě, zbavena souhlasu, sbory se za ně se svými staršovstvy veřejně nepostavily. Kazatelům se nepodařilo pohnout sbory do vyznavačské polohy." (KR 8, str.169).

Nesdílím tento názor, vidím celou věc opravdu jinak, ale snažím se tento hlas svého učitele a také prvního faráře v duchovenské službě brát vážně.

Netroufl bych se tuto myšlenku aplikovat ani na sbor v Miroslavi, ani v Prosetíně a už vůbec ne v Chotíněvsi, kde si svého faráře vyzdorovali, v Mladé Koleslavi atd. Byly případy, že některá staršovstva se dala zlomit, ale až po společném útoku Státní bezpečnosti se slabochy v seniorátních výběrech, o synodní radě nemluvě.

Jisté však je, že stojíme před závěrem synodu ve velmi těžké situaci společenské. Jakou výzvu nám přináší naše doba? Jakou pomoc nám přináší evangelium a svědectví našich bratří, kteří nás předešli? Jakou svědeckou a prorockou službu je církev dnešní naší společnosti dlužna?

Svědectví bratra Kaluse je pro nás také výzva a zároveň opera, zároveň dobrá zpráva, že lze žít v souladu s námi víry a skutků, myšlení a jednání, že lze držet slovo a zůstat věrný až do smrti...

SYLLABUS PŘEDNÁŠKY

1. Rektor KU a jeho prohlášení viny za celou generaci před mladou generací. Byla to výzva generaci nastupující.
2. Na dějinnou výzvu rozbitého světa a porušené společnosti odpověděl Vladimír Kalus (a jeho sestra Irena) z evangelia - rozhodnutím pro službu v církvi.
3. Od prvního ročníku člověk zralý, již rozhodnutý. Na dotaz J.A. Pellara, kolikrát kdo kázal odpověděl VK 36x. "Koho pošlu? Kdo nám půjde? A - "Aj já, pošli mne!"
4. Proti laciné milosti a lacinému, pohodlnému náboženství. Ježíš praví: Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne! A cesta k Bohu není zajištěná tak pohodlná, jak vy učíte, nýbrž krušná, je to cesta svědomitého konání vlastních povinností..." (Karel Havlíček Borovský).
5. Charisma humoru. Humor jako první krok víry. Přetvoření humoru zděděného, proluto radostným vědomím o záchraně.
6. Učitel J.B. Souček. Pokorný a věrný výklad Písma. Purismus. Kdy je dovoleno fabulovat a ilustrovat. Bible autoritou.
7. Shoda myšlení a jednání. Etická ryze, nesmlouvavost. Výsledky.
8. Vztah ke knihám, k přírodě, k hudbě a zpěvu.
9. Závěr: výzva pro nás ve sborech i pro nás bohoslovce. Svědectví Vladimíra Kaluse se tak stává výzvou pro nás dnes a zítra.

ODPOLEDNÍ VYPRÁVĚNÍ

- a) Jak jsme byli v dolech. Jak nás přijali do Jeronýmu.
- b) Setkání na vojně. Plzeň - Chrast. Ivan Procházka.
- c) Jak se Vladimír na ministerstvu nasmál. Jak se mne zastal.
- d) Pozoruhodný výklad u baptistů o službě na kazatelně a v civilu, jednota života "se souhlasem" a "bez souhlasu". Vážný omyl, když ho senior vítal při instalaci v Židenicích jako by se vrátil z exilu, když přece celou dobu šil intenzivně ve sboru
- e) Jeho poslední napomenutí. (Předtím na synodech). Co se s Tebou děje. Jeho myšlení bylo z evangelia. Ani svůj život nepojímal jako svůj výkon. Cesta za Ježíšem, cesta k Bohu není náš výkon - na nás je, abychom byli poslušní, abychom na sebe vzali svůj kříž, tj. krušné a svědomité vykonávání našich vlastních povinností, služby, která byla na nás vložena.

POZNÁMKY KE SMOLÍKOVÍ

Celý úvodní článek v poslední Křesťanské revui je chybně koncipovaný. Otázku inkorporace teologických fakult měl pojednat samostatně spíše jako úkol fakulty. Místo toho nastolil otázku, zda se kazatelům podařilo pohnout sbory do vyznavačské polohy. Vůbec ho nenapadlo, že to mohlo být obrácené.

V roce 1969 jsem se zastyděl, když přišla Květa Syrová nešťastná, že se začíná útočit proti lidem, kteří se neprovinili ničím, jen tím, že říkali to, co jsme si všichni myslili. A co uděláme pro ně? Ještě též den jsem zabalil úzkost a naději a poslal ji: dr. Františku Kriegelovi, prof. Václavu Černému, Ludkovi Pachmanovi, Ludvíku Vaculíkovi a Vladimíru Škutinovi. Obávám se, že jsem někoho zapeznil. Tím se rozvinul řetěz styků s Pachmanem a Vaculíkem, tím jsem se dostal na "stříbrnou svatbu" Pachmanových a poprvé do novin. Přece to byl podnět ze sboru! Smolík pojímá sbor příliš akademicky, vzdělanostně - vůbec je v tom jakýsi podvod! Nakonec se ukáže, že byla chyba ve sborech a nikoliv na fakultě, nikoliv na synodní radě.

Nebo že se sbory za své kazatele nepostavily! Přece postavily, snad to mohlo být dokonalejší - ale Jeremiáš byl vděčný za jediného